

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 OSLO

BARNE OG FAMILIEDEP.	KASS
ARKIVNR. 330.01	ÅR.
1. NOV 2005	
SIGN.	SIGN.
2005/03558	

-255

Høring - forslag til revidert rammeplan for barnehagen

Hovedkonklusjon:

Utdanningsforbundet ber departementet om å utsette iverksettingen av rammeplan for barnehagen. Det er fire hovedgrunner for dette standpunktet:

- Departementets høringsforslag fungerer ikke utdypende i forhold til barnehagelovens nye innholdsparagraf. Den nye barnehageloven gir barnehagen et tydeligere pedagogisk mandat. Utdanningsforbundet kan ikke se at forslaget til ny rammeplan virker klargjørende i forhold til dette. Som arbeidsredskap for førskolelærerne kan denne planen derfor bli atskillig bedre.
- Tre vesentlige endringer i barnehagens arbeidsbetingelser har ligget til grunn for en revidering av rammeplanen; Vi har fått ny kunnskap om barn, Norge har blitt et flerkulturelt samfunn og det er mange flere små barn i barnehagen enn tidligere. Departementets høringsforslag gir ingen nye holdepunkter for hvordan disse forholdene skal påvirke barnehagens arbeid.
- Samisk språk og kultur er nesten usynlig som innholdselement i barnehagene. Dette fratar samiske barnehager sitt viktigste arbeidsredskap, og det vanskeliggjør alle barnehagers arbeid med formidling av samisk historie og kultur. ILO konvensjon nr 169, om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, pålegger Norge å iverksette tiltak for å ivareta samisk språk og kultur.
- En utsetting vil gi departementet en bedre forutsetning for å planlegge rammer og innhold for implementeringen av rammeplanen. Dette er en forutsetning for at en revidert rammeplan skal bidra til utvikling av barnehagene.

Inndelingen av barnehagens innhold på de seks fagområdene er gode. At det blir stilt krav til personalet gjennom egne målsettinger, er et vellykket grep. Det gjenstår likevel noe arbeid før mål for barn og personale gjenspeiler det syn på læring som ligger til grunn for nåværende rammeplan. Det er også viktig å sikre den faglige kvaliteten på disse områdene. Slik fagområdene framstår i dag, kan det virke noe tilfeldig hvilket innhold de har fått.

Utdanningsforbundet vil oppfordre departementet til å gjøre en ny gjennomgang av rammeplan for barnehagen. Det vil ikke skape noen problemer for barnehagene om den eksisterende rammeplanen skal fungere noe lenger.

Skolens nye læreplan skal iverksettes høsten 2006. En utsettelse av iverksetting av rammeplanen ville gi det nye kunnskapsdepartementet en mulighet for å se om det kan gjøres noen grep i de to planene, som bedrer sammenhengen mellom barnehage og skole.

Revideringen må sørge for at rammeplanen blir et inspirerende og retningsgivende dokument i det faglige og pedagogiske arbeidet i barnehagen, og et fremtidsrettet styringsdokument.

Hovedmålgruppen for rammeplanen bør være det pedagogiske personalet, og det bør utarbeides tilleggsdokumenter for foreldre og barnehageeier/ tilsynsmyndighet.

Oppbygging av argumentasjon:

Utdanningsforbundets innspill og argumentasjon er inndelt i tre hovedkapitler:

1. Denne delen tar for seg de *oppgaver og mål som rammeplanen skal fylle*; Gi tydelige krav til de ansatte og gi inspirasjon og retning i arbeidet. Stimulere til refleksjon over barns liv, personalets arbeid og barnehagens plass i samfunnet. Bidra til en god overgang mellom barnehage og skole. Gi foreldre informasjon om tilbudet. Være et instrument som rettleder eiere i hvilke rammer barnehagen må ha. Være et instrument for kommunene i tilsynet av private og kommunale barnehager.
2. I denne delen av høringssvaret vurderer vi de *begrunnelser som departementet har hatt for revideringen*, og som det har vært stor tilslutning til. Disse begrunnelsene er behovet for en forkorting, tilpasning til en ny barnehagelov, at det er utviklet ny kunnskap om barn siden 1995, at vi har en endret samfunnsstruktur siden 1995 og at vi har en annen sammensetning av barn i barnehagen enn vi hadde i 1995. Utdanningsforbundet har vurdert BFDs forslag opp mot disse forutsetningene.
3. Tredje vurderer forslaget opp mot noen *grunnpilarer i barnehagepedagogikken som skal ligge fast*. Disse er av departementet beskrevet som; Et helhetlig syn på læring som knytter omsorg og lek sammen med fag og innhold. Et syn på barndommen som en livsfase med egenverdi. At samiske barn fortsatt skal sikres et tilpasset barnehagetilbud.

1. Rammeplanens funksjon

Rammeplanen skal ivareta mange funksjoner, og har mange målgrupper. Utdanningsforbundet har vurdert planen opp mot de ulike funksjoner som departementet har skissert i sitt høringsbrev. Det kan være vanskelig å oppfylle alle de ulike krav. Utdanningsforbundet foreslår at målet med rammeplanarbeidet innsnevres, og at det i ettertid utarbeides supplerende dokumenter som kan ivareta ulike funksjoner overfor foreldre, eiere og tilsynsmyndighet.

Rammeplanen som arbeidsredskap

En rammeplan skal gi tydeligere krav til de ansatte og gi inspirasjon og retning i arbeidet. Den skal stimulere til refleksjon over barns liv, personalets arbeid og barnehagens plass i samfunnet. Dette er formuleringer som er hentet fra departementets høringsbrev.

Utdanningsforbundet mener at det overordnede perspektivet ved planen må være at den skal fungere som et arbeidsredskap. Hvis rammeplanen ikke fungerer som dette vil ikke barnehagens oppdrag bli iverksatt. Hensynet til barns rett til et likeverdig pedagogisk tilbud må stå i høysetet, og dette fordrer en klarere plan enn det forslaget departementet har laget. Dette kommer vi tilbake til.

Når personalet i barnehagen omtales står det noen ganger "de voksne" i barnehagen. Det må innarbeides en ryddig bruk av begreper når personalet omtales, og dette er først og fremst knyttet til hvem som har ansvaret for de prosesser som beskrives. Noen ganger er dette styrer, noen ganger pedagogiske leder, noen ganger hele personalgruppa. Men det er aldri "de voksne".

Rammeplanen er først og fremst en utdyping av barnehagens mandat. Styrere og pedagogiske ledere har ansvar for at dette mandatet blir omsatt til praksis. I kapittel 7, som omhandler planlegging, dokumentasjon og vurdering, plasseres dette ansvaret eksplisitt.

Utdanningsforbundet mener at det pedagogiske personalet må være hovedmålgruppe for det som skrives om klargjøring av begreper og utdyping av formål- og innholdsparagraf.

Utdanningsforbundet er opptatt av at departementet har en god plan for implementering av planen, på det tidspunkt hvor den skal iverksettes. Dette vil kunne bidra til at en revidering fører til en reell utvikling av praksis. Arbeidet med temahefter og kartleggingen av kompetansebehov, som departementet har igangsatt, er viktige elementer i en implementeringsfase. Dette arbeidet vil ikke kunne være avsluttet 1. januar, dersom det skal gjennomføres på en faglig forsvarlig måte. Dette er et ytterligere argument for å utsette iverksettingen av rammeplanen.

Bidra til en god overgang mellom barnehage og skole

Det er positivt at det nye rammeplanforslaget slår fast at samarbeid mellom barnehage og skole skal beskrives i barnehagens årsplan. Det er en utfordring for det nye kunnskapsdepartementet å sørge for at en tilsvarende forpliktelse er synlig i skolens mandat. Ved den siste revideringen av læreplanen, og bortfall av "broen" mellom den generelle delen og fagplanene, falt alt om samarbeid med barnehagene bort.

Utdanningsforbundet vil oppfordre kunnskapsdepartementet om å se på barnehagens rammeplan og skolens læreplan, og vurdere hvilke grep som kan gjøres for å sikre bedre sammenheng.

Gi foreldre informasjon om hva barnehagen skal være

Det er vanskelig å forene målet om et godt arbeidsredskap for det pedagogiske personalet, med en kortfattet og god informasjon til foreldre. Som målgrupper har førskolelærere og foreldre helt forskjellig utgangspunkt for å forstå og tolke en læreplan. Dersom man skal finne et minste felles multiplum, vil ingen av gruppene få det dokumentet de trenger.

Utdanningsforbundet mener derfor at departementet bør utarbeide en kortversjon av rammeplanen, som er laget med foreldrene som målgruppe.

Gi eiere et instrument som rettleider i valg av rammer og ressurser og bidra til kommunenes tilsyn av offentlige og private barnehager

Mange av våre medlemmer og tillitsvalgte påpeker at det ikke alltid er et samsvar mellom hvilke rammer og ressurser som gis til barnehagen, og hvilket oppdrag barnehagen skal forvalte. Her er et eksempel fra et innspill fra en barnehage: *"Rammevilkåra er for mange blitt forverra, f. eks har einskilde kommunar redusert bemanning og / eller auka barnetalet. Barnehagebygga og fysiske fasiliteter samsvarer lite med den generelle velstandsauken som har vore i samfunnet for øvrig.Dette er med på å avgrense det pedagogiske innhaldet i barnehagen."*

Denne barnehagen peker også, i sitt neste avsnitt, på at det aller viktigste for kvaliteten er kompetent personale. Og i likhet med mange andre, sier de at en ny rammeplan ikke kan implementeres uten en massiv kompetanseheving av personalet.

Utdanningsforbundet ser at rettleiing til eiere er et svært viktig område, men ønsker ikke at rammeplanen alene skal være det dokumentet som ivaretar dette. Standarder for rammer og ressurser må i stor grad reguleres i loven. I tillegg bør departementet utarbeide veiledningsmateriale som kan hjelpe eiere i å lage gode barnehager og hjelpe kommunene i å drive godt tilsyn.

Det som står om barnehagens fysiske miljø i det forslaget departementet har laget, kan faktisk tolkes som en svekkelse av loven. Formuleringen "Dersom barnehagen ikke har tilfredsstillende arealer for fysisk utfoldelse og allsidig bevegelseserfaring innenfor egne grenser, bør barnehagen utnytte nærliggende grøntarealer og naturområder" undergraver lovens formulering om egnede lokaler og uteområder. Som flere av våre fylkeslag påpeker bør en slik barnehage ikke godkjennes som barnehage.

En rammeplan som utdyper barnehagens mandat er i seg selv et godt redskap både for eiere og for tilsynsmyndigheter. Dette forutsetter imidlertid at det finnes barnehagefaglig kompetanse hos eiere og tilsynsmyndighet, som kan tolke en læreplan og se praktiske konsekvenser av denne. Både i kommuner og hos fylkesmannsembetene er dette et lavt prioritert område.

Det må klargjøres hva departementet legger i en lokal tilpasning av rammeplanen. Det må ikke bli slik at trange økonomiske rammer fører til at kommunene legger ned sitt ambisjonsnivå for det pedagogiske arbeidet. Det må understrekes at planens innhold er forpliktende, men at de ulike innholdselementene kan tilpasses lokal kultur og barnegruppas erfaringer og bakgrunn. Manglende kompetanse i personalet kan heller ikke være eg grunn for å reservere seg mot deler av rammeplanens innhold.

Utdanningsforbundet ber departementet om å utarbeide en veileder for barnehageeiere. Veilederen bør inneholde konkrete eksempler og anvisninger om hvilke rammer som er viktige for iverksetting av en ny rammeplan.

2. Bakgrunnen for revideringen

En forkorting/ planens struktur:

En forkorting av eksisterende rammeplan er ønskelig. Utdanningsforbundet mener likevel at det ikke er avgjørende om planen er på 20, 30 eller 40 sider. Det viktigste er at en revidert plan er klart formulert, og at strukturen er logisk og oversiktlig. Planens innhold må bidra til å gi retning og inspirasjon til det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Mange av våre medlemmer er opptatt av at en ferdigstilt plan bør komme i en versjon med både illustrasjoner og uthevninger av sitater. Disse understreker viktigheten av at dette blir et arbeidsredskap man får lyst til å bruke flittig.

Ny lov om barnehager og ny kunnskap om barn:

Barnehagens formålsparagraf

Selv om barnehagens formålsparagraf ikke er ny, er større kulturmangfold i barnegruppene en grunn til å utdype formålsparagrafen nærmere. Dette er ikke tilfredsstillende gjort i departementets forslag.

Utdanningsforbundet mener at barnehagens virksomhet skal bygge på en tydelig verdiplattform. I et samfunn preget av stort kultur- og trosmangfold, er det viktig at oppdragelse og utdanning formidler verdier som kan skape tillit og grunnlag for god kommunikasjon og konfliktløsning.

Derfor er det viktig at rammeplanen utdyper formålsparagrafen på en måte som viser det pedagogiske personalet hvordan denne kan brukes for å skape fellesskap mellom grupper med ulik tro og livssyn.

Utdanningsforbundet mener også at likestillingsperspektivet er for svakt behandlet i departementets forslag til revidert rammeplan. Dette er et perspektiv som må innarbeides i alle planens deler, både i begrepsdrøfting og i behandlingen av fagområdene.

Ny innholdsparagraf i barnehagen:

Den nye barnehagelovens §2 slår fast at barnehagen er en pedagogisk virksomhet. Dette er en tydeliggjøring av barnehagens mandat. Dette følges ikke opp i høringsforslaget.

Eks: Første setning under kapittel 1.1 Barnehagens overordnede oppgaver. *"Barnehagen har en viktig plass som oppvekstarena for barn under opplæringspliktig alder og som velferdstilbud for foreldre."*

Dette er altså den første setningen som beskriver barnehagens oppgaver. Begrepene "oppvekstarena for barn" og "velferdstilbud for foreldre" er neppe viktige begreper for å beskrive barnehagens *spesifikke* oppgaver, og disse gir ingen retning til det pedagogiske arbeidet som skal foregå i barnehagen. Ingen av disse begrepene er nevnt i barnehagens innholdsparagraf.

De fem første kapitlene er brukt til å drøfte viktige begreper og elementer i barnehagens pedagogikk. Det er i disse kapitlene brukt svært mange beskrivende honnørord, men det er vanskelig å skille ut en profil, eller retning for barnehagens overordnede oppgaver. Et eksempel taes med for å tydeliggjøre kritikken:

Eks: *"det ligger mye omsorg i å gi barn rom for meningsfylte aktiviteter og læring på områder som er sentrale og aktuelle."*

Denne formuleringen er nok ment å skulle vise fram sammenhengen mellom omsorg og læring i barnehagen og dermed tydeliggjøre den helhetlige læringen. Men hva betyr det for barnehagen at den skal "gi rom for" aktiviteter? Og hva er "meningsfylte aktiviteter" og hva er "sentrale og aktuelle områder"? Det er positivt at det kan stilles spørsmål om det som står i rammeplanen, men det må ligge såpass mye substans i formuleringene at de kan brukes som et arbeidsredskap.

Det pedagogiske personalet trenger et arbeidsdokument som kan peke ut en retning for arbeidet og som kan inspirere til refleksjon. Da er det viktig at begrepsbruken er tydelig og at man peker ut overordnede oppgaver for barnehagen. Disse oppgavene må finnes innenfor det pedagogiske feltet, og innenfor lovens innholdsparagraf. Lovens formuleringer er vide og generelle, men rammeplanen må fungere utdypende og konkretiserende i forhold til loven.

Moser-utvalgets forslag til rammeplan strukturerte sitt innhold omkring begrepene *omsorg, læring og oppdragelse*. Dette er tre helt sentrale begreper i lovens innholdsparagraf, men planen bør også behandle *lek* på lik linje med disse tre, slik departementet gjør. Lekens plass i barnehagen er også nedfelt i lovens §2. Selv om ikke departementet vil lansere en definisjon på de enkelte begrepene, må disse settes inn i en barnehagesammenheng og man må løfte fram viktige dilemmaer og veivalg som barnehagene må ta stilling til innenfor områdene lek, læring, omsorg og oppdragelse.

Mange av våre medlemmer sier at de er skeptiske til å legge stor vekt på *oppdragelse*, da de opplever dette som foreldrenes domene. Når vi likevel ønsker at dette skal få en plass planen, er det fordi begrepet brukes i loven. Dessuten er spenningen mellom den offentlige, profesjonelle oppdragelsen og den private oppdragelsen et viktig tema å ta opp. Likeledes må det bety noe spesielt for barnehagen at oppdragelsen skjer innenfor et stort fellesskap. Hva kjennetegner barnehagens oppdragelse - og hvordan håndterer barnehagen spenningen mellom den individuelle og den kollektive oppdragelsen?

Det finnes flere elementer i den nye innholdsparagrafen som trenger utdyping, og som ville kunne gi interessante drøftinger i en rammeplan: Hva kan ligge i at barnehagen skal "gi meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge, men samtidig utfordrende omgivelser", "støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter" "gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap"? I den grad rammeplanforslaget tar i bruk

disse formuleringene fungerer de mer som gjentakelser enn som utdypinger eller problematiseringer.

Barns medvirkning § 3

Det som står om barns medvirkning på side 10 gir et supplement til lovens beskrivelse av barns rett til medvirkning. Utdanningsforbundet er også kjent med at dette er et område som departementet vil utdype i et eget hefte. Dette heftet vil ganske sikkert problematisere og utdype hvordan barns medvirkning kan forvaltes av personalet. Det er også viktig å peke på hvilke mulige fallgruver denne paragrafen åpner. Dette punktet skaper svært ulike tolkninger i barnehagene. Dette er et klipp fra et av våre høringsvar:

"Hva skal den voksnes begrunnelse være for å bestemme over hva et barn skal gjøre? Hva hemmer et barns sjølråderett og hva fremmer den? Er det overtramp, overgrep å ha regler, bestemmelser for barn? Barn er mennesker fra fødselen av. De er sosiale. De har empati. De har de samme følelsene som voksne. De samarbeider så godt de kan, men de har uttrykksformer som voksne ikke forstår. Planen må gi hjelp til å forstå barn."

En motivasjon for å revidere planen er at det er utviklet ny kunnskap om barn. Denne nye forståelsen tegner et bilde av barn som selvstendig handlende, sosiale aktører. Barna opptrer på ulike arenaer og er selv aktive og medskapende i å konstruere mening, identitet og læring. Barn er ikke tomme kar som skal fylles av sine oppdragere.

Det nye synet på barn er en viktig bakgrunn for å forstå den nye paragrafen om barns rett til medvirkning. Rammeplanforslaget følger opp denne forståelsen i enkelte deler, men ikke konsekvent. F. eks. opplever mange at målformuleringene knyttet til fagområdene er bygget over en lest som beskriver barnet som skal fylles på av barnehagen.

Mange av våre medlemmer gir uttrykk for at personalet trenger kompetanseheving på ny kunnskap om barn for å kunne ivareta den nye paragrafen om barns medvirkning. Dette er ikke snakk om å lære teknikker eller metoder, men om å endre holdninger og syn på barn. Her vil det opplagt være et skoleringsbehov. Et av våre høringsvar gir uttrykk for denne holdningen gjennom et endringsforslag i foreliggende forslag:

"I punkt 2.3 Barns medvirkning, meiner vi at setninga "Barn må stimuleres til å tenke selv og oppmuntres aktivt til å gi uttrykk for sine tanker og meninger" må strykes. Vi vil erstatte setninga med; Personalet må møte barnet med respekt og anerkjennelse, slik at det gir uttrykk for sine tanker og meninger."

Selv om vi forstår barn på en annen måte enn tidligere, er verken makt eller ansvar i relasjonen mellom barn og voksne vesentlig endret. Det nye synet på barn hviler på personalets fortolkning, og vilje til å møte barnet som ansvarlig og medskapende. Makten til å definere ligger fortsatt hos personalet, og med denne makten følger også et stort ansvar. Det er viktig at rammeplanen problematiserer hva slags konsekvenser et endret syn på barn har for pedagogrollen. Dette er ikke godt nok behandlet i det forslaget som foreligger.

Barn med spesielle behov

Alle barn har ikke det samme utgangspunkt for å være deltagende, aktive og medskapende. En av de viktigste utfordringene for personalet er å sørge for at *alle* barn, uavhengig av evner og ressurser, får den samme rett til medvirkning - og at medvirkning fører til læring og utvikling for alle barn.

Det er viktig at personalet ikke abdiserer som en følge av denne nye lovparagrafen. Det er pedagogenes plikt å bruke sin kunnskap og kompetanse i planleggingen av barnehagens virksomhet

- barns medvirkning endrer ikke dette. Vi kan se at enkelte fortolker barns medvirkning, som barns rett til å bestemme for eksempel innredning, aktiviteter og innhold. Et slikt syn kan lett bidra til et nokså tilfeldig pedagogisk tilbud.

De som kan tape mest på at pedagogene abdiserer er barn med spesielle behov. Det er betenkelig at det nye rammeplanforslaget ikke er eksplisitt på arbeidet med denne gruppen. I den nåværende rammeplanen blir det sett som en forutsetning at planen skal gjelde for alle barn, men i tillegg er det formulert en snau side om personalets ansvar for å arbeide målbevisst og systematisk med barn med spesielle behov. Blant annet understreker dagens plan at det skal utarbeides en individuell plan for arbeidet med barn med spesielle behov.

Mange av våre medlemmer har merket seg at det nye forslaget sier at man ikke skal formulere mål for enkeltbarn. Dette kommer i konflikt med den måten de vanligvis arbeider med barn med spesielle behov. Den reviderte rammeplanen må ta dette opp på en tydelig måte.

Utdanningsforbundet mener at en revidert rammeplan må si noe eksplisitt om systematikken i arbeidet med barn med spesielle behov.

Ny sammensetning av barn i barnehagen/ ny samfunnsstruktur:

Små barn

Det er i dag atskillig flere barn under tre år i barnehagen enn det var i 1995. Dette kan ivaretas bedre i departementets forslag til rammeplan. Departementet har lagt til grunn at planen gjelder for ALLE barn. Dette er et utgangspunkt som Utdanningsforbundet er enig i. Men dette standpunktet undergraves dersom for mange formuleringer ekskluderer grupper av barn, eller hvis man ikke finner gjenkjennelige målformuleringer for enkelte grupper barn.

Målformuleringene for de ulike fagområdene kan i stor grad leses som målsettinger for barn over tre år. Målsettingene under området "Språk, tekst og kommunikasjon" kan tjene som eksempel. Tekst, tall, bokstaver og bilder og media som kommunikasjonsmiddel, er innholdselementer som nok er mest aktuelle i språkutviklingen til barn over tre år. I kommunikasjonen med små barn er for eksempel kropp, stemme, mimikk, øyekontakt og fortelling viktigere for utvikling av språk.

Utdanningsforbundet mener at alle fagområdene bør inneholde noen målformuleringer som tydelig appellerer til de som arbeider med små barn i barnehagen. Likeledes må det utdypes hva barns medvirkning betyr for barn under tre år. Det er en spesiell utfordring å involvere barn som ikke har utviklet et verbalspråk i medvirkningsprosesser. Dette krever stor kunnskap om små barns uttrykksformer. Det er ikke selvsagt at alt personalet i barnehagen har denne kompetansen.

Det finnes i dag mye kompetanse på små barns samhandling, læring og utvikling. Ressurspersoner på dette feltet bør bidra til en forbedring av eksisterende forslag.

Det flerkulturelle samfunn

I forslaget ligger det en definisjon av mangfoldet i samfunnet: *"Den norske befolkningen består av majoritetsbefolkningen, det samiske utfolket, de nasjonale minoritetene og minoritetene med innvandrebakgrunn. Sosiale etniske, kulturelle, religiøse, språklige og økonomiske forskjeller i befolkningen medfører at barn kommer til barnehagen med ulike erfaringer."*

I tillegg til de forskjellene som departementet nevner kan en særlig trekke fram at familiestrukturen har endret seg vesentlig i det som departementet benevner som majoritetskulturen. Barn lever i dag ulike deler av livet sitt i ulike familiekonstellasjoner og mange har tilhørighet i flere enn en familie. Noen barn lever i familier med to foreldre av samme kjønn. Svært ulike familieforhold er blitt en

selvfølgelig del av "norsk kultur", og bør gjenspeiles i det faglige innholdet i barnehagen og gjøres til gjenstand for positiv utforskning i barnegruppen.

Samtidig har barn og unge, på tvers av de skillelinjer som departementet tegner opp, mange felles opplevelser og erfaringer gjennom medier som for eksempel TV, TV-, PC- og internettspill. Kommersialiseringen av barndommen har ført til at barn over hele verden får en del felles erfaringer.

På denne bakgrunnen bør begreper som "majoritet - minoritet" og "kultur" problematiseres. Barns referansebakgrunn gjør at man kanskje også må spørre seg om for eksempel språk, tekst og kommunikasjon bør forholde seg til de elektroniske kommunikasjonsformene i større grad enn i dag. Både når det gjelder det estetiske fagområdet, etikk, religion og filosofi, samt fagområdet nærmiljø og samfunn, må det være rom for en større utforskning av kulturbegrepet enn vi ser i dagens forslag.

Igen kan vi komme tilbake til departementets intensjon om at rammeplanen skal gjelde for ALLE barn. For eksempel i området språk, tekst og kommunikasjon er det vanskelig å gjenfinne tospråklige barn. Det er vanskelig å avgjøre om "et rikt og variert språk" og "skriftspråket" referer til morsmålet eller til det norske språket. Likeledes kan det være vanskelig å være sikker på hvem sin kultur det refereres til når begrepet "norsk kultur" brukes.

Utdanningsforbundet vil anbefale at kulturelt mangfold og flerspråklighet er et perspektiv som ligger til grunn for en grundigere gjennomgang av planen. Det er ønskelig at disse perspektivene skal gjennomsyre planen og sette sitt preg på de ulike fagområdene.

3. Det som skal ligge fast

Det helhetlige synet på læring:

I følge høringsbrevet skal det helhetlige synet på læring fra eksisterende rammeplan ligge fast. Dette er et viktig prinsipp for revideringen. Et av de viktigste signalene fra våre medlemmer har vært at en ny rammeplan må gjøre det helhetlige læringsbegrepet tydeligere.

Departementet har ved en anledning hevdet at det ikke er statens oppgave å formulere en definisjon på læring, ettersom dette er gjenstand for faglig uenighet og flertydighet. Dette er et standpunkt Utdanningsforbundet kan støtte. Det er viktig at rammeplanen gir rom for profesjonens fortolkning og diskusjon. Likevel er det ved mange ulike anledninger slått fast at barnehagen skal ha et helhetlig syn på læring. Da må dette forklares og utdypes.

De avsnittene i planen som spesielt omhandler læring er diffuse og legger ikke grunnlag for refleksjon. Kanskje kan dette ha en sammenheng med at synet på læring i barnehagen skapte dissens i Moser-utvalgets forslag, og at det foreliggende forslaget tar sikte på å skape en slags "middelvei" mellom de ulike standpunktene.

I eksisterende rammeplan finnes det et skille mellom formell og uformell læring, og mellom sosial og faglig læring. Disse fire *teoretiske* dimensjonene ved læring kan være viktige for å forstå det helhetlige læringsbegrepet. Men det er viktig å forstå at disse dimensjonene ikke kan gjenfinnes som rene perspektiver, verken i barns læring eller i pedagogisk praksis.

Formell læring refererer til læring i situasjoner som er tilrettelagt og planlagt med tanke på et bestemt læringsutbytte. Uformell læring er læring som skjer mer tilfeldig gjennom barns selvvalgte aktivitet.

Sosial læring er i dagens plan beskrevet i innholdskapittelet som handler om hverdagsaktiviteter og sosialt samspill, mens den faglige læringen er knyttet til innholdskapittelet om fag og kultur.

Utdanningsforbundet vil hevde at et helhetlig læringsbegrep best kan forstås ved å oppheve skillene mellom disse ulike perspektivene ved læring - og se at de i praksis er gjensidig avhengig av hverandre.

I barnehagen er for eksempel valg og plassering av lekemateriale, innredning av rom og innkjøp og plassering av verkstedmateriale svært styrende for barns "frie" aktivitet. Dette er et eksempel på at førskolelærerens pedagogiske intensjoner når utenfor såkalt formelle læringssituasjoner som for eksempel samlingsstunder eller tilrettelagte aktiviteter. Samtidig kan planlagte formelle læringsaktiviteter bearbeides videre i barns lek - rett og slett som et resultat av at barn blir engasjert av læringsinnholdet som er presentert.

Like vanskelig kan det være å skille den faglige og den sosiale læringen. Et eksempel på dette er at førskolelærere ofte setter sammen grupper for bestemte læringsaktiviteter ut fra at barna kanskje har vist ulike sosiale kvaliteter som kan virke positivt på hverandre. En kan også si at barns faglige læring og mestring i stor grad virker inn på deres opplevelse av seg selv - og dermed bidra til viktig sosial læring.

De ulike fagområdene i barnehagen virker også hele tiden sammen. For eksempel er kommunikasjon og språk et fagområde som spiller inn i arbeidet med nesten alle andre fagområder. Derfor må også personalet hele tiden være bevisst hvordan de kommuniserer med barna.

Kanskje er helheten i barnehagens læringsbegrep utydeliggjort av at nåværende plan har laget et skille mellom formell og uformell læring, og at innholdet i barnehagen er delt i to kapitler som ivaretar henholdsvis sosial og faglig læring. Det kan se ut som om sosialt samspill og hverdagsaktiviteter er blitt behandlet som et helt selvstendig innholdsområde i mange barnehager.

Barnehagens fagområder

Det å forene barnehagens arbeid med sosialt samspill og fagområdene kan bidra til viktig utvikling av barnehages pedagogikk. Innenfor dette området kan en revidering av rammeplanen føre med seg en reell endring av barnehagens praksis.

Utdanningsforbundet mener at departementets forslag gir en god mulighet for å skape et integrert læringsbegrep ved å innarbeide både det formelle og det uformelle perspektivet i beskrivelsene av arbeidet med fagområdene. Sosialt samspill, lek og hverdagsaktiviteter må synes i målene for barn og personale.

Pedagogens håndtering av ulike pedagogiske verktøy som tid, plass, materiale og observasjon bør behandles i sammenheng med de faglige målene for personalet. Dette arbeidet er allerede påbegynt av departementet, som har laget mange gode formuleringer i målene for personalet i barnehagen.

Når det gjelder målformuleringene for barna, så er det fortsatt mye å hente ved å se på hvordan disse målene kan speile en større bredde i barnets møte med fagområdene. Det er formulert få affektive mål. Et større spekter av begreper som opplevelse, erfaring, utforskning, utprøving og sansing, kan gi tilskudd til en videre forståelse av læringsbegrepet. Ikke minst er det viktig at barns lek kan leses i de ulike fagområdene.

Med tanke på hvilken plass IKT har som redskap for kommunikasjon og kunnskapsinnhenting i dagens samfunn, mener Utdanningsforbundet at dette må ha en større plass i dagens rammeplan enn det har i dag.

Det er også viktig at de ulike fagområdene utformes etter faglige kriterier som holder mål. Rammeplanen er barnehagens læreplan og bør behandles som andre læreplaner. Det ville være

utenkelig at fagplanene for de ulike trinn i skolen ble utformet av bare pedagoger.

Utdanningsforbundet mener at en gjennomgang av rammeplanen også må innebære at en tar i bruk fagekspertene for (sammen med pedagoger) å utforme gode faglige målsettinger og innholdsområder.

Utdanningsforbundet mener også at alle fagområder bør innledes med en kort tekst som beskriver noen didaktiske hovedprinsipper for fagområdet og de viktigste innholdselementene.

Synet på barn og barndom

Synet på barn, og konsekvensene dette synet har for personalet, er omtalt tidligere i høringsnotatet. Departementet legger til grunn at synet på barn og barndom i den nåværende rammeplanen skal videreføres. Det kan være grunn til å spørre om ikke dette kommer noe i konflikt med andre sider ved revideringen.

"Barndommen som en livsfase med egenverdi", er imidlertid et perspektiv som er gjenkjennelig fra nåværende plan. Barndommen skal ikke effektiviseres eller forseres, med tanke på å oppnå kunnskap og ferdighet som barnet trenger på senere stadier i livet. Redselen for at barnehagen skal bli for opptatt av å forberede barnet for skolen, er begrunnet i dette ønsket om å se verdien av "her-og-nå"-perspektivet.

Balansen mellom å ivareta barnets "her-og-nå"-perspektiv og å erverve seg kunnskap, holdninger og ferdigheter som han eller hun trenger for å møte de utfordringene som ligger "rundt neste sving", er en konflikt som det er viktig at pedagoger reflekterer over. I samarbeidet mellom barnehage og skole må dette være en viktig problemstilling. Hva skal barnehagen bidra med for å forberede til neste stadium i utdanningen? Og hva kreves av kunnskap om disse forberedelsene for å ta imot barn i skolen?

Forslaget til revidert rammeplan bærer også preg av at dette er et perspektiv som det er vanskelig å håndtere. Spesielt gjelder dette i behandlingen av barns læring. Flere ganger brukes uttrykket "barnehagen skal legge til rette for livslang læring", eller "barnehagen skal skape et grunnlag for livslang læring". Et av våre medlemmer poengterer i et innspill at dette står klart i motstrid til andre formuleringer som poengterer at barnehagealderen er en læringsintensiv periode. Det er "her og nå" at læringen skjer - som en del av den livslange læringen, ikke som et grunnlag for den.

Barnehagen må ikke bli en pedagogisk institusjon som først og fremst har som sin oppgave å "legge til rette for" eller å "legge et grunnlag for". Barnehagens oppgave må være å sørge for at læring, opplevelse og erfaring som gjøres "her og nå" oppleves som meningsfull - og at den samme læring, opplevelse og erfaring gir kompetanse som rustet barnet for senere utfordringer.

Synet på barn, barndom og barnehage kommer også til uttrykk gjennom hvordan vi omtaler barna i barnehagen. "Førskolebarn" eller "barn under opplæringspliktig alder" gir assosiasjoner til hva som ikke karakteriserer barna. Utdanningsforbundet foreslår at barn i barnehagen rett og slett kalles barnehagebarn, eller 0-6-åringer - hvis det er det man mener. Termen småbarn blir i rammeplanforslaget også brukt litt inkonsekvent. Noen ganger betyr det barn mellom 0-3 år, andre ganger betyr det rett og slett barnehagebarn.

Sikre samiske barn et tilrettelagt barnehagetilbud

I det mandatet som lå til Moser-utvalgets arbeid, var et av punktene at samiske barns skal sikres et tilrettelagt tilbud. Barnehagen har dessuten som målsetting at alle barn i barnehagen skal få noe kjennskap til samisk kultur og historie, og dette slås fast under kapittel 1.1. Norge har gjennom ILO konvensjon nr 169, om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, påtatt seg et ansvar for å videreføre samisk kultur og språk.

Nåværende rammeplan har et eget kapittel på 12 sider som formulerer en egen "læreplan" for arbeidet med samisk språk og kultur. Denne har i dag 28 målsettinger for hva barna skal oppleve, tilegne seg og erfare gjennom arbeidet med samisk språk og kultur. Dette innholdskapitlet har nok først og fremst blitt brukt av de samiske barnehage, men det har også kunnet gi inspirasjon og ideer til formidling av kjennskap til samisk kultur i alle barnehager.

Moser-utvalget (hvor Sametinget var representert) presiserte at de ikke ønsket et eget kapittel om samisk språk og kultur, men integrerte i stedet målsettinger og innholdsmomenter i planens øvrige fagområder. Moserutvalget pekte i tillegg på at samisk kultur bør være tema for et veiledningshefte/ temahefte.

Departementets forslag har fjernet både den spesielle delen om samisk språk og kultur, og det meste som står om samisk språk og kultur i de øvrige fagområdene i Moser-utvalgets forslag. Vi står derfor tilbake med en rammeplan hvor det samiske perspektivet er så godt som fraværende som innholdselement. Det som står om oppdragelse og omsorg i samiske barnehager er ikke egnet til å gi anvisninger om hvordan en kan arbeide med samisk språk og kultur i barnehagen.

Perspektiver på samisk språk og kultur bør gjenfinnes i alle planenes innholdsområder. Dette vil gjøre det lettere å integrere det samiske perspektivet både i samiske og norske barnehager. En bør hente fram de momenter som lå i Moser-utvalgets forslag. I tillegg bør Sametingets opplæringsavdeling få en mulighet til å gå i gjennom planen med sikte på forbedring.

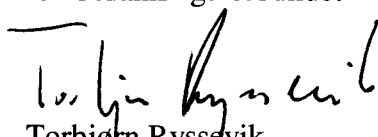
Etiske og faglige retningslinjer for bruk av vurdering og dokumentasjon

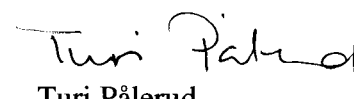
Helt til slutt vil Utdanningsforbundet peke på et område som våre medlemmer er opptatt av. Det florerer i dag mange ulike verktøy for dokumentasjon av barns ferdigheter og kompetanse på ulike områder. "Brukerundersøkelser" som retter seg mot barn er også blitt mer vanlige. Det finnes lite veiledende materiale å forholde seg til når det gjelder bruken av slikt materiale.

Da BFD satte som mål at alle barnehager skulle utvikle verktøy for å måle kvaliteten i egen barnehage, lot de det være opp til hver enkelt barnehage/ kommune/ arbeidsgiver å utvikle dette. Det kan se ut som om dette "frisippet" har ført til at det også er blitt utviklet materiale som ikke holder mål faglig og etisk.

Departementet uttrykker nå at enkeltbarn normalt ikke skal være gjenstand for dokumentasjon og vurdering. Dette må utdypes ved å forklare hvordan barnehager da skal forholde seg til de ulike kartleggingsverktøy som foreligger, og som mange barnehager også er pålagt av sin eier å bruke. Etiske retningslinjer for gjennomføring og oppbevaring av dokumentasjonsmateriale må utarbeides.

Med vennlig hilsen
for Utdanningsforbundet

Torbjørn Ryssøvik
avdelingssjef

Turi Pålerud
spesialkonsulent